

حسابرسی در سازمان های نظام مهندسی ساختمان و نقش بازرسان قانونی در تصویب بودجه سالانه

محمد کاظم دری
کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، مشاور مالیاتی نظام مهندسی ساختمان های یزد و سیستان و بلوچستان
Kazemdorri50@gmail.com

در این مقاله تعریفی از حسابرسی، هدف، انواع حسابرسی و انواع اظهار نظر حسابرسان و همچنین اعتباربخشی به گزارشاتی که در مجامع عمومی به ذی نفعان داده می شود، ارائه می شود.

۱- چکیده

با توجه به جایگاه و نقش مؤسسات حسابرسی در تصمیمات استفاده کنندگان، استقلال واقعی حسابرس و کیفیت کار مؤسسات حسابرسی به عنوان عوامل کلیدی در تهیه گزارش های حسابرسی قلمداد می شوند. در این مقاله سعی شده به اختصار تعریفی از حسابرسی، هدف، انواع حسابرسی و انواع اظهار نظر حسابرسان و همچنین اعتباربخشی به گزارشاتی که در مجامع عمومی به ذی نفعان داده می شود، ارائه گردد. با عنایت به اینکه مطابق ماده ۹ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان مصوب اسفندماه ۱۳۷۴ مجلس شورای اسلامی و ماده ۵۷ آئین نامه اجرایی قانون مزبور یکی از وظایف و اختیارات مجامع عمومی سازمان های نظام مهندسی ساختمان استان ها بررسی و تصویب ترازنامه سالانه و بودجه پیشنهادی هیئت مدیره استان می باشد و مطابق ماده ۸۲ آئین نامه اجرایی قانون مزبور اظهار نظر در خصوص صحت و درستی صورت دارایی ها و صورت حساب دوره عملکردی ترازنامه ای که هیئت مدیره تهیه می نماید به عهده بازرسان قانونی سازمان ها می باشد، بر آن شدیم تا اطلاعاتی در این راستا در اختیار استفاده کنندگان داده شود.

۲- مقدمه

حسابرسی عبارت است از مجموعه اعمالی که رسیدگی به اسناد، مدارک و دفاتر یک مؤسسه یا واحد تجاری را در بر می گیرد که این اعمال منتهی به تهیه یک گزارش می گردد که در آن شخص حسابرس (اعم از حقیقی یا حقوقی) عقیده خود را در رابطه با روش های به کار گرفته شده حسابداری و صحت و سقم صورت های مالی آن

مؤسسه یا واحد تجاری اعلام می دارد. بنابراین حسابرس بایستی در انجام وظیفه خود اسناد، دفاتر و روش های حسابداری و همچنین سیستم کنترل داخلی مؤسسه را مورد مطالعه قرار داده و موجودیت، مالکیت دارایی ها و بدهی های مؤسسه را به اثبات برساند.

۳- لزوم تهیه صورت های مالی

به منظور ارائه اطلاعات تلخیص و طبقه بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی سازمان ها برای طیفی گسترده از ذی نفعان از جمله اعضای سازمان های نظام مهندسی ساختمان در هر استان، صورت های مالی تهیه می گردد. صورت های مالی همچنین نتایج ایفای وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابداری آن ها را در قبال منابعی که در اختیارشان قرار گرفته است، نشان می دهد. به منظور دستیابی به این هدف، در صورت های مالی سالانه اطلاعاتی درباره دارایی ها، بدهی ها، حقوق مالکانه، درآمد ها، هزینه ها و جریان های نقدی ارائه می گردد. این اطلاعات، همراه با سایر اطلاعات مندرج در یادداشت های توضیحی، استفاده کنندگان صورت های مالی را در پیش بینی جریان های نقدی آتی و خصوصاً در زمان بندی و اطمینان از توانایی آن در ایجاد وجه نقد کمک می کند. مسئولیت تهیه و ارائه صورت های مالی با هیئت مدیره سازمان می باشد که مطابق استاندارد شماره یک حسابداری حداقل برای یک دوره مالی یکساله تهیه و ارائه می گردد.

۴- هدف حسابرسی

هدف اصلی حسابرسی، ارزیابی صحت و مطابقت صورت های مالی با استانداردهای حسابداری است. به عبارت دیگر، حسابرسان به این سؤال

پاسخ می دهند که آیا اطلاعات مالی ارائه شده، تصویر واقع بینانه ای از وضعیت مالی یک سازمان ارائه می دهد یا خیر.

۵- انواع حسابرسی

حسابرسی انواع گوناگونی دارد. حسابرسی صورت های مالی، حسابرسی رعایتی، حسابرسی عملیاتی، حسابرسی قانونی و حسابرسی داخلی از انواع حسابرسی هستند. در ادامه به معرفی انواع آن می پردازیم.

۵-۱- حسابرسی صورت های مالی

هدف اصلی این حسابرسی، اعتباردهی به صورت های مالی است. منظور از اعتباردهی، اظهار عقیده یا قضاوت شخص یا اشخاص مستقل و ذی صلاح نسبت به مطابقت تمامی جنبه های با اهمیت ادعاهای منعکس در صورت های مالی با معیارهای تعیین شده یعنی اصول حسابداری است.

۵-۲- حسابرسی رعایت

مقصود از حسابرسی رعایت، تعیین میزان رعایت احکام، سیاست ها، پیمان ها، قوانین و مقررات و کنترل های داخلی توسط شرکت های مورد رسیدگی است. برای مثال، با حسابرسی رعایت شرکت ها می توانند تعیین میزان رعایت احکام و سیاست های داخلی توسط بخش های مختلف سازمان را از حسابرسان خود درخواست نمایند. پروسه رسیدگی به اسناد کارفرما و دفاتر قانونی شرکت هایی که در سازمان تأمین اجتماعی، دارای پرونده بوده و کد کارگاهی دارند، توسط سازمان حسابرسی بیمه تأمین اجتماعی را حسابرسی بیمه می گویند که نمونه ای از حسابرسی رعایت می باشد.

حسابرسی عبارت است از مجموعه اعمالی که رسیدگی به اسناد و مدارک و دفاتر یک مؤسسه یا واحد تجاری را در بر می گیرد.

مقصود از حسابرسی رعایت، تعیین میزان رعایت احکام، سیاست‌ها، پیمان‌ها، قوانین و مقررات و کنترل‌های داخلی توسط شرکت‌های مورد رسیدگی است.

۳-۵- حسابرسی عملیاتی

حسابرسی عملیاتی، عبارت است از بررسی فعالیت‌های سازمان یا بخش معینی از آن در ارتباط با اهداف تعیین شده.

حسابرسی عملیاتی، فرایندی است که طی آن، فعالیت‌ها و عملکردهای یک سازمان یا بخش خاصی از آن، با دقت و جامعیت بررسی می‌شود تا مطابقت آن‌ها با اهداف از پیش تعیین شده ارزیابی گردد.

هدف اصلی این نوع حسابرسی، سنجش و بهبود سه شاخص کلیدی است:

صرفه اقتصادی: آیا منابع سازمان به بهترین شکل ممکن و با کمترین هزینه تخصیص داده شده‌اند؟

کارایی: آیا عملیات سازمان به صورت بهینه و با حداقل اتلاف منابع انجام می‌شود؟

اثربخشی: آیا فعالیت‌های سازمان به‌طور مستقیم به تحقق اهداف مورد نظر کمک می‌کنند؟

به عبارت دیگر، حسابرسی عملیاتی به دنبال شناسایی نقاط قوت و ضعف در فرایندهای سازمانی، تشخیص فرصت‌های بهبود و ارائه پیشنهادها برای افزایش کارایی، اثربخشی و صرفه اقتصادی سازمان است.

۱-۳-۵- مثالی از حسابرسی عملیاتی

ارزیابی سیستم حسابداری کامپیوتری یک شرکت، از جمله مواردی است که در حسابرسی عملیاتی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این نوع حسابرسی، کارایی، دقت و امنیت سیستم، تطابق آن با استانداردهای حسابداری و همچنین امکان بهبود فرایندهای حسابداری، به دقت ارزیابی می‌شود.

۶- حسابرسی قانونی

حسابرسی قانونی در سال‌های اخیر به عنوان یک ابزار قدرتمند برای بررسی دقیق اختلافات مالی و کشف تقلب‌ها مورد توجه قرار گرفته است. این نوع حسابرسی، مشابه پزشکی قانونی، با هدف مشخص کردن ریشه مشکلات مالی و ارائه شواهد قابل اتکا در پرونده‌های حقوقی انجام می‌شود.

دلایل اصلی درخواست حسابرسی قانونی عبارت‌اند از:

کشف تقلب: شناسایی انواع مختلف تقلب‌های مالی، از جمله تقلب‌های صورت گرفته توسط کارکنان یا شرکای تجاری.

ارزیابی خسارت: تعیین دقیق میزان خسارت‌های مالی ناشی از وقوع رویدادهای غیرمنتظره یا فعالیت‌های غیرقانونی.

حل اختلافات: ارائه شواهد مستند برای حل اختلافات بین سهامداران، شرکا یا سایر ذی‌نفعان.

حسابرسی قانونی به عنوان یک ابزار تخصصی، می‌تواند در پرونده‌های حقوقی، دعاوی تجاری و تحقیقات داخلی شرکت‌ها، نقش بسیار مهمی ایفا کند.

۷- حسابرسی داخلی

حسابرسی داخلی یک فعالیت مستقل، اطمینان‌بخش واقع‌بینانه و مشاوره‌ای است که برای ارزش‌افزایی و بهبود عملیات سازمان طراحی شده است. حسابرسی داخلی با فراهم ساختن رویکردی سیستماتیک و روش‌مند برای ارزیابی و بهبود اثربخشی فرایندهای راهبردی، مدیریت ریسک و کنترل، سازمان را در دستیابی به هدف‌هایش یاری می‌کند. به عبارتی با استقرار

واحد حسابرسی داخلی در سازمان‌ها، شناسایی فرایندها و فعالیت‌های موجود در سازمان صورت‌گرفته و با قوانین موجود و جاری انطباق داده می‌شود و هرگونه انحراف پایش به مدیران شرکت گزارش تا در جهت اصلاح اقدام مقتضی به عمل آورند.

۸- وظایف حسابرسان چیست؟

حسابرسان با بررسی دقیق حساب‌ها و سوابق مالی یک سازمان، اطمینان حاصل می‌کنند که اطلاعات مالی ارائه شده، دقیق، قابل اعتماد و مطابق با استانداردهای حسابداری است. وظایف اصلی یک حسابرس شامل موارد زیر است:

■ تهیه گزارش حسابرسی

در نهایت، حسابرسان گزارشی جامع از نتایج حسابرسی خود تهیه می‌کنند که در آن نظر خود را در مورد وضعیت مالی سازمان بیان می‌کنند. اظهار نظر حسابرسان بر ۴ نوع می‌باشد.

۱- اظهار نظر مطلوب (مقبول، منصفانه)، این نوع اظهار نظر بهترین نوع اظهار نظر و به مفهوم تأیید ارقام با اهمیت در صورت‌های مالی می‌باشد.

۲- اظهار نظر مشروط، این نوع اظهار نظر موارد با اهمیتی که دارای مغایرت در ارائه یا با استاندارد یا با قوانین می‌باشد را استثنا نموده و مابقی موارد را مطلوب اعلام می‌نماید.

۳- اظهار نظر مردود، حسابرس در قضاوت خود به این نتیجه می‌رسد که ارقام ارائه شده با استانداردها و اسناد و مدارک انطباق نداشته و قابل قبول نیست لذا آن را رد و مردود اعلام می‌دارد.

۴- عدم اظهار نظر، این نوع اظهار نظر بدترین نوع اظهار نظر بوده و به استفاده‌کننده صورت‌های مالی القا می‌کند که این شرکت اوضاع آشفته

حسابرسان با شناسایی ریسک‌های مرتبط با فعالیت‌های مالی سازمان، به مدیران کمک می‌کنند تا اقدامات لازم برای کاهش این ریسک‌ها را انجام دهند.

دو حرفه شبیه هم هستند و اغلب با هم اشتباه گرفته می‌شوند، ولی تفاوت‌های قابل توجهی میان حسابداری و حسابرسی وجود دارد.

حسابداران معمولاً کارمندان شرکت بوده و بر تمام امور حسابداری و مالیات شرکت‌ها نظارت دارند، درحالی‌که حسابرسان معمولاً توسط شرکت دیگری، برای بررسی درستی کارهای حسابداری استخدام می‌شوند. گرچه همیشه این طور نیست، ولی به طور کلی حسابرس هیچ ارتباط مالی با شرکت ندارد.

حسابدار کارهای خود را به صورت روزانه انجام می‌دهد، درحالی‌که حسابرس معمولاً کارهای حسابداری را سه ماهه یا سالانه انجام می‌دهد. حسابرس معمولاً در شرایط خاص، مثلاً مشکوک شدن به تقلب، به شرکت آورده می‌شوند. استخدام حسابدار در شرکت ضروری است؛ ولی استخدام حسابرس، گزینه‌ای اختیاری است. حسابداران در پایان سال صورت‌های مالی شرکت را تنظیم می‌کنند. این صورت‌های مالی، تصویری از ثبات مالی شرکت را ارائه می‌دهد. ولی حسابرس صورت‌های مالی را بررسی و درستی آن‌ها را مشخص می‌کند.

۱۲- نحوه انتخاب حسابرس مستقل در سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان

برای انتخاب حسابرس سازوکار قانونی مدونی ارائه نشده است، لیکن با توجه به مسئولیت قانونی هیئت‌مدیره در سازمان‌ها و مسئولیت ذاتی و قانونی بازرسان در اظهار نظر در خصوص دارایی‌ها و عملکرد مالی سازمان، و به منظور اعتباربخشی به صورت‌های مالی سالانه، امر حسابرسی به یکی از مؤسسات عضو جامعه حسابداران رسمی واگذار می‌گردد. لیست مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران

۱-۱۰- حسابرسان داخلی

حسابرسان داخلی کارمند واحد مورد رسیدگی هستند و در واقع رابط میان هیئت‌مدیره و شرکت بوده و گزارش رسیدگی خود را به طور هفتگی، ماهانه یا سالانه به مدیرعامل و هیئت‌مدیره ارائه می‌دهند. این گروه از حسابرسان عملیات داخل واحد تجاری را رسیدگی می‌کنند. حسابرس داخلی، سیاست‌ها، رویه‌ها و توان مالی شرکت را به منظور بهبود کارایی آن ارزیابی و بررسی می‌کند.

۲-۱۰- حسابرسان مستقل

حسابرسان مستقل، افرادی هستند که در مؤسسات حسابرسی مشغول کار هستند و بر اساس قرارداد میان شرکت‌ها یا سازمان‌ها با این مؤسسات، عملیات حسابداری و مالی واحد تجاری را بر اساس اصول و موازین حسابداری مورد رسیدگی قرار می‌دهند. حسابرسان مستقل، گزارش خود را به مجمع عمومی صاحبان سهام ارائه می‌کنند. در واقع حسابرسان مستقل رابط میان صاحبان شرکت و هیئت‌مدیره شرکت می‌باشند.

حسابرس مستقل کسی است که امور مالی و حسابداری و حسابرسی شرکت‌ها و مؤسسات را در برابر دریافت حقوق انجام می‌دهد. حسابرسی مستقل زمانی اهمیت خود را نشان می‌دهد که لازم است در مورد صورت‌های مالی و جریان امور مالی و ارزیابی آن‌ها اظهار نظر صورت گیرد.

۱۱- تفاوت بررسی‌های حسابداری و حسابرسی در چیست؟

در بیشتر موارد، یکی از نخستین سؤالاتی که توسط افراد علاقه‌مند به کار در رشته‌های حسابداری پرسیده می‌شود این است که چه تفاوتی میان حسابداری و حسابرسی وجود دارد. گرچه این

داشته و امکان رسیدن به یک روش منطقی برای اظهار نظر وجود ندارد.

■ جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات مالی

حسابرسان با جمع‌آوری و بررسی اسناد و مدارک مالی، اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد مالی سازمان را جمع‌آوری می‌کنند.

■ ارزیابی سیستم‌های کنترل داخلی

آن‌ها با بررسی سیستم‌های کنترل داخلی سازمان، اطمینان حاصل می‌کنند که این سیستم‌ها به طور مؤثر از دارایی‌های سازمان محافظت کرده و از وقوع خطاها و تقلب‌ها جلوگیری می‌کنند.

■ شناسایی ریسک‌ها

حسابرسان با شناسایی ریسک‌های مرتبط با فعالیت‌های مالی سازمان، به مدیران کمک می‌کنند تا اقدامات لازم برای کاهش این ریسک‌ها را انجام دهند.

۹- مهارت‌های لازم برای حسابرسی چیست؟

یک حسابرس موفق به مهارت‌های متنوعی نیاز دارد. علاوه بر تسلط بر اصول و فنون حسابداری و حسابرسی، داشتن توانایی قوی در تحلیل داده‌ها و محاسبات نیز امری ضروری است. تسلط بر نرم‌افزارهای حسابداری مختلف نیز از جمله مهارت‌های کلیدی یک حسابرس حرفه‌ای محسوب می‌شود. همچنین، مهارت‌های ارتباطی مؤثر، چه به صورت شفاهی و چه کتبی، برای تعامل با مشتریان و همکاران و ارائه گزارش‌های دقیق، امری حیاتی است.

۱۰- انواع حسابرس کدام‌اند؟

انواع حسابرسان در یک تقسیم‌بندی کلی به دو گروه اصلی تفکیک می‌شوند:

حسابرسی داخلی یک فعالیت مستقل، اطمینان بخش واقع‌بینانه و مشاوره‌ای است که برای ارزش‌افزایی و بهبود عملیات سازمان طراحی شده است.

و اعضای سازمان و حاضرین در مجامع با تکیه بر نظر بازرسان قانونی، در رأی‌گیری‌ها با اطلاعات فنی بیشتری اعلام نظر نمایند.

۱۴- جمع‌بندی

با عنایت به جایگاه نظام‌مهندسی ساختمان به‌عنوان یک تشکل قانونی و مؤسسه خصوصی عهده‌دار وظایف حاکمیتی که در بند ب ماده یک قانون ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد تصریح شده است و به‌منظور ارائه تصویری دقیق و شفاف از عملکرد سالانه هیئت‌مدیره‌های سازمان که در صورت‌های مالی سالانه و یادداشت‌های توضیحی همراه تبلور می‌یابد، انجام حسابرسی صورت‌های مالی هرسال توسط مؤسسات عضو جامعه حسابداران رسمی، می‌تواند اطمینان نسبی به صحت ارقام و داده‌های ارائه شده به ذی‌نفعان از جمله اعضای سازمان‌های نظام‌مهندسی استان‌ها ایجاد و بازرسان قانونی هر سازمان با استفاده از گزارشات دقیق حسابرسی که توسط گروهی مستقل از سازمان تنظیم شده است، به گزارشات بازرسی خود اعتبار بیشتری منظور نمایند.

۱۵- مراجع

- [۱] اصول حسابرسی ۱ (انتشارات سازمان حسابرسی)
- [۲] اصول حسابرسی ۲ (انتشارات سازمان حسابرسی)
- [۳] استاندارد شماره ۱ حسابداری (انتشارات سازمان حسابرسی)
- [۴] قانون نظام‌مهندسی و کنترل ساختمان و آئین‌نامه‌های اجرایی آن مصوب اسفند ۱۳۷۴
- [۵] شیوه‌نامه نحوه برگزاری مجامع عمومی ابلاغیه وزارت راه و شهرسازی
- [۶] نظام‌نامه اجرایی ماده ۱۱۳ آئین‌نامه اجرایی قانون نظام‌مهندسی

می‌تواند آن‌ها را در جهت تحقق اهداف و برنامه‌ها، هدایت کند. قطعاً هرچه سیستم نظارت و کنترل، قدرتمندتر عمل کند، عملکرد سازمان برای دسترسی به اهداف، تضمین بیشتری خواهد داشت؛ چه اینکه نظام نظارت، بازوی قدرتمند برای مجریان، به‌شمار می‌آید.

نظریه اینکه بودجه سالانه سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان در دو بخش اساسی منابع و مصارف و در راستای برنامه‌های تدوین شده توسط هیئت‌مدیره سازمان‌ها و مطابق با مفاد ماده ۳۷ قانون نظام‌مهندسی و کنترل ساختمان و نظام‌نامه موضوع ماده ۱۱۳ آئین‌نامه اجرایی قانون مزبور تهیه و پیشنهاد می‌گردد و بنا بر تأکید ماده ۲۰ شیوه‌نامه برگزاری مجامع عمومی سازمان‌های نظام‌مهندسی ساختمان، ابلاغی از طرف وزارت راه و شهرسازی مبنی بر اظهار نظر بازرسان قانونی سازمان‌ها در این خصوص به مجمع عمومی سالانه، نقش بازرسان را در این راستا دوچندان می‌کند. با عنایت به مفاد ماده ۸۱ آئین‌نامه اجرایی قانون نظام‌مهندسی و کنترل ساختمان که انتخاب بازرسان قانونی را از بین اعضای حقیقی عضو سازمان نظام‌مهندسی استان به عهده مجامع عمومی گذاشته است و با توجه به بخشی از وظایف آن‌ها که اظهار نظر در خصوص صورت‌های مالی سالانه می‌باشد و با توجه به تخصصی بودن مباحث مالی، هماهنگی با بازرسان قانونی در انتخاب مؤسسات حسابرسی جهت حسابرسی صورت‌های مالی سالانه و استفاده از نظرات کارشناسانه مؤسسات مزبور ضروری به‌نظر می‌آید. بازرسان قانونی در اظهار نظر و ارائه گزارشات خود به مجمع عمومی می‌توانند اعتبار لازم را به گزارشات بودجه و صورت‌های مالی داده

رسمی در سایت جامعه مزبور در دسترس می‌باشد و مسئولیت انتخاب حسابرس با توجه به اختیارات ذاتی هیئت‌مدیره‌ها با هیئت‌مدیره سازمان نظام استان‌ها می‌باشد، لیکن به‌منظور جلوگیری از موازی و دوباره‌کاری و تحمیل هزینه اضافی به سازمان‌ها، ارجح است که انتخاب حسابرس با هماهنگی بازرسان قانونی صورت گیرد. گرچه مطابق بند (ث) ماده ۸۲ آئین‌نامه اجرایی قانون نظام‌مهندسی و کنترل ساختمان، بازرسان در انجام وظایف قانونی خود می‌توانند از کارشناسان مرتبط استفاده نمایند.

۱۳- بودجه سالانه سازمان‌ها و نقش بازرسان در تصویب آن

بودجه: برنامه‌ای مالی است که به‌وسیله آن منابع موجود و مورد نیاز برای فعالیت‌ها، پروژه‌ها و اهداف مختلف پیش‌بینی و تخصیص داده می‌شود. این تعریف در سطوح مختلف از جمله فردی، سازمانی و دولتی کاربرد دارد. فرایند نظارت و بازرسی، یکی از با اهمیت‌ترین جریان‌های است که هر سازمان برای تضمین بقا و اطلاع از کیفیت عملکرد و اجرای برنامه‌های خود، به آن احتیاج دارد. اطلاعات به دست آمده از این فرایند، به‌عنوان بازخورد، ضمن ایجاد هوشیاری در مدیران، به صحت و سلامت جریان عملیات و فعالیت‌ها کمک قابل توجهی می‌نماید.

فعالیت‌های سازمانی، در چهارچوب اهداف، خط‌مشی‌ها و برنامه‌ها، محقق می‌شود و مدیران همواره به‌عنوان یکی از وظایف مهم خود، در پی روش‌های نظام‌مند و کارا، برای ایجاد حلقه‌ی دریافت اطلاعات مورد نیاز از اهداف، برنامه‌ها و خط‌مشی‌ها و تطبیق آن با عملکرد، بوده‌اند. در این راستا فرایند نظارت و بازرسی در سازمان،

حسابرس مستقل کسی است که امور مالی، حسابداری و حسابرسی شرکت‌ها و مؤسسات را در برابر دریافت حقوق انجام می‌دهد.